

SAMI TANTARIMÄKI, Turun yliopisto, Koulutus- ja kehittämiskeskus Brahea

Oletukset, toiveet ja todellisuus mittelevät asumisen arjessa

Muokkaako kauppa yhdyskuntarakennetta tai luoko se eriarvoisuutta? Käskeekö kauppa vai ohjaako kuluttaja? Näillä kysymyksillä talousmaantieteen professori Heli Marjanen haastoi kutsuesitelmässään Tuorlaan saapunutta maaseudun tutkija- ja kehittäjäjoukkoa. Esitys oli samalla ensi-ilta tuoreen KUMU2011 -tutkimuksen alustaviin tuloksiin. Kuluttajakäyttäytymisen muutosta ja erikoistavarakaupan sijoittumista ruوتين työ toteutettiin Turun seudulla.

Kuluttajalle kauppa ja palvelut tarkoittavat parhaimmillaan sujuvaa arkea, edullisuutta, elämyksiä sekä vastuullisuutta siitä mitä tarjotaan. Yhdelle tämä tarkoittaa ostoskeskuksen kahvilaa, hypermarketin lapsiparkkia tai 24h-asemalla nautittavaa sunnuntailounasta, toiselle jotain muuta. Marjanen luonnehti hypermarketteja fordismiin jäänteeksi, kun taas erikoisliikkeet ilmentävät paremmin postmodernin yksilön identiteettiä. Nämä erikoisliikkeet luovat mahdollisuuden myös maaseudun yrittäjyyden elämyksellisyydelle.

Arkisin päivittäiskaupan halutaan tutkimuksen mukaan olevan lähellä, mutta viikonloppuisin ollaan valmiita matkaamaan kauemmaksi ostoksille. Erityisesti tuoreet hedelmät ja vihannekset sekä sujuva pysäköinti vetävät puoleensa. Oletuksista poiketen oli mielenkiintoista kuulla, että tärkeitä ei välttämättä olekaan saada samalla kertaa kaikkea

mukaansa. Vajaa puolet vastaajista käy kaupassa jalan, mikäli kauppamatka pysyy alle kilometrissä. Toisaalta, ihmiset liikkuvat joka tapauksessa, vaikka muuten vain, riippumatta siitä, sijaitseeko kauppa tutun reitin varrella vai ei.

Yllättäen tyytymättömyimpiä palveluihin oltiin kaupunkialueella. Ilmeisesti lähellä ruutukaava-alueita oletus kaiken saatavuudesta törmää todellisuuden kanssa rajummin kuin maaseudulla. Tai sitten maaseudulla ollaan ilmeisen tottuneita tilanteeseen, kuten maaseutuneuvos Eero Uusitalo asian kiteytti.

Marjasen mukaan liikkumista kritisoidaan, mutta kulutusta ei, vaikka se vaikuttaa osaltaan esimerkiksi kuluttajien eriarvoistumiseen. Kumpi on sitten pahasta auto vai kauppa, pohdiskeli syitä ja seurauksia kutsuesitystä kommentoimaan pyydetty kylien liiketoiminta-asiamies Juha Kuisma. Hänen mukaansa on joka tapauksessa selvää, ettei energiakeskustelu vielä kytkeydy kaavoitukseen.

Keskustelua teemoittain työryhmissä

Kuisman aloittama energiateema jatkui omana työryhmäsessioana. Esille nousi jatkuvasti käynnissä oleva keskustelu asukkaiden toimintojen vaikutuksista energiaan, ympäristöön ja luontoon ja edelleen yhdyskuntarakenteen kehityssuuntiin. Uusiutuvien, paikallisten energianlähteiden käyttö ja hajautetun energiantuotannon ratkaisut ovat väistämättä yleis-

tymässä, kun energian edullisuudesta ei voida enää puhua. Energiaraaka-aineiden suhteen alueet voisivat jo nyt olla paljon nykyistä omavaraisempia.

Omavaraisuus liitetään usein myös ruokaan ja ruoka puolestaan ympäristöön, yhteiskuntaan ja kulttuuriin. Tämä vuorovaikutus näkyy selkeimmin pohdittaessa paikallisuuden ja ruoan suhdetta: millaisesta paikallisuudesta ruoan yhteydessä puhutaan, millaisia unelmia ruokaan liittyy, miten kuluttajien toiveet ja tarjonta kohtaavat sekä miten viljelijä mahtuu kuvaan mukaan. Ruokatyöryhmä pohti myös, mikä ylipäättään tekee paikallisuudesta kulu- tusta ohjaavan trendin.

Lähidemokratiaa pohtineessa ryhmässä todettiin asukkaiden tekemisten, tottumusten ja mielipiteiden kiinnostavan kuntia, kehittäjiä kuin tutkijoita, mutta kiinnostaako asukkaiden (arjen)asiantuntemus? Eri- laisia lähidemokratian ja hallinnon malleja kehitetään, mutta jääkö lopulta itse asia eli kansalaismieli- piteen kuunteleminen, tässä vallan sivuraiteille.

Kuntaliitoksen jälkeinen tilanteen vakiintuminen vie toki aikaa, minkä vuoksi monessa kunnassa kylien ja kaupungin suhde on vasta muotoutumassa. Kunti- en määrä joka tapauksessa vähenee ja maantieteelli- nen laajuus kasvaa. Tämä tarkoittaa paitsi kuntien ja maaseudun kohtalonyhteyden voimistumista, myös maaseutupolitiikan uudelleen asemoitumista.

Näistä rakennemuutoksista seuraa uusia tuulia ja mullistuksia lähipalveluiden järjestämiselle: mitä tuottaa kunta, entä yksityinen ja säilytetäänkö paikallisyhdistyksiin jo liiaksikin toiveita uusien vastuualueiden ottamisesta? Haastavuuden kerrointa nostaa niin yksilöllinen tapa ajatella vapaaehtoisuutta ja tal- koohenkistä yhteisöllisyyttä kuin halu tai tarve asua monipaikkaisesti. Paikallisesti myös toimintaryhmät ovat keskeisiä toimijoita ja välittäjäorganisaatio, jonka erilaisten osaroolien yhteensovittamisessa on omat haasteensa. Lähipalveluiden järjestämisessä paikallisuus on joka tapauksessa voimavara, joka perustuu yhä sosiaalisiin suhteisiin, kokemuksiin ja siitä rakentuvaan laatuun.

Ensimmäistä kertaa julkaistu abstraktikirja on la- dattavissa mua.fi-sivuilla. Pdf-tallenne sisältää mm. tapaamisissa pidettyjen esitysten tiivistelmiä

Perinteitä ja uusia haasteita

”Se vain vei mennessään”, tunnelmoi MUA -yhdis- tyksen puheenjohtaja Tuija Mononen esitellessään Veera Kinnusen taiten kirjoittamaa vuoden maa- seutugradua. Kuvaus sopii paremmin kuin hyvin myös tutkijatapaamisen päättäneen Makkaraa ja maalaishuveja -paneelin värikkääseen sanailuun sekä koko tapaamiseen.

Ammattiopisto Livian tiloissa Kaarinan Tuor- lassa pidetty maaseutututkijatapaaminen oli järjes- tyksessään jo kahdeskymmenes. Samalla tehtiin kuitenkin jotain myös ensimmäisen kerran: uutena perinteenä aloitettiin sähköisen abstraktijulkaisun kokoaminen. MUA -yhdistyksen kotisivujen uusit- tua ilmettä noudatteleva julkaisu kytkee sekä esi- tykset että yhdistyksen entistä näkyvämmiin mu- kaan maaseutututkimuksen, -politiikan ja maaseu- dun kehittämisen keskusteluun.

Uutta on luvassa myös jatkossa, sillä vuoden 2012 tapaaminen järjestetään osana pohjoismaista maaseutututkimuksen konferenssia. Rural at the Edge, järjestyksessään toinen tapaaminen laatuun, järjestetään Joensuussa 21.-23.5.2012. Tähän, vuo- den maaseutugraduun sekä uunituoreeseen abstrak- tikirjaan voi tutustua tarkemmin mua.fi -sivuilla.

VETTÄ SATAA. Pimeää. Koleaa. Huoneen avain hakusessa. Saapuminen Tuorlan majataloon illalla ennen tapaamista ei luvannut hyvää. Mutta aamun valjetessa Livia-oppilaitoksen viehättävä miljöö pihalla tepastelevine kanoineen antaa jo vihjeitä paremmasta. Saapa nähdä, millainen tutkija-tapaaminen tästä tulee – alkukankeudesta huolimatta.

MIKÄ SE MAASEUTU OIKEIN ON?

Siinäpä hyvä kysymys. Maaseutu elää ja on läsnä tavalla tai toisella kaikkien elämässä. Ehkäpä sen takia sen yksimielisen määrittelyn peräänkuuluttaminen herättää osallistujissa heryvän naurun. Moniulotteinen maaseutu nostattaa erilaisia, risteäviä ajatuksia. Yhdelle hyvä on toiselle huono.

Pohdintaan haastaa myös maaseutu-kaupunki -vastakkainasettelu, eikö tästä päästä koskaan yli? Vai toteutuuko tässäkin pienten valintojen tyrannia: arjen valinnat yleisessä puhunnassa ylläpitävät vastakkainasettelua. Se taitaakin olla

hyvä-paha-peikko, johon meillä jokaisella on jotain kokemuseräistä sanottavaa, ja siksi niin mielenkiintoinen ja läheinen teema pohtia ja keskustella.

Selvää kuitenkin tuntuu olevan, että kaupunkilaiset tarvitsevat maaseutua ja maaseutu kaupunkia. Puhdas ruoka, energia, vapaa-ajanviettomahdollisuudet, mökkielämä, rauha, hiljaisuus, luonto ovat esimerkkejä maaseudun merkityksistä kaupunkilaisille. Autovirtaa kaupunkeihin synnyttävät puolestaan kaupungin syke, työpaikat, palvelut ja ostosmahdollisuudet. Maaseutu ja kaupunki täydentävät toisiaan. Aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden kuluttaminen sekä elämysten tuottaminen ovat molempien tehtäviä.

EHTIMISEN RAJALLISUUS

Kuinka mielenkiintoisia työryhmiä olisikaan ollut tarjolla. Harmi, ettei voinut kloonautua kaikkiin - piti valita yksi. Valitako elämys vai tuote? Ehkä ne jopa yhdistyivät tuottaen parhaimmillaan miellyttävän kokemuksen kuulla ja kuunnella.

Planetaarion ihmeitä. Lähiruokaa. Puheensorinaa. Hiljaisuus. Kuulumisten vaihtoa, kollegoiden ja ystävien tapaamista. Niin perinteistä, mutta niin odotettua. Ehkä näissä tapaamisissa, kuten maaseudullakin, perinteet sitovat uudet ja kokeneet toimijat yhteen, yhteisen asian ajajiksi. 20 vuotta rakennettu verkosto kutoutuu ja vahvistuu entisestään.

Mitä evääksi kotimatkalke? Työryhmien yhteenveto: maaseudun arkea ja juhlaa – Makkaraa ja maalaishuveja -paneeli. Painavaa asiaa, hymyä, naurua, hyvää tuulta. Ristiriitaisista näkökulmista huolimatta suunta kuulostaa olevan sama: maaseudun kehittäminen sen asukkaiden ehdoilla. Pois lähtiessä paistaa aurinko.

Tunnelmakuvausten kirjoittivat Mari Kattilakoski ja Arja Kilpeläinen

Call for abstracts is open

Deadline for abstracts is 31st of January

More information at www.mua.fi

Toinen pohjoismainen maaseutututkimuksen konferenssi RURAL AT THE EDGE - THE NORDIC CONFERENCE FOR RURAL RESEARCH järjestetään Itä-Suomen yliopiston Joensuun kampuksella 21.–23.5.2012. Tapahtuma on englanninkielinen.

Työryhmien esittelyt löytyvät internetistä tapahtuman sivuilta www.mua.fi.

Lähetä abstraktisi työryhmän koordinaattorille 31.1.2012 mennessä.

Tapahtumaan ilmoittautumisaika päättyy 31.3.2012.